

David Mitchell: Pilvikartasto | Maailmankirjat

Cloud Atlas, suom. Vesa Suominen. Sammakko 2008

Juha-Pekka Kilpiö

Jos romaani on sika joka syö kaiken mahdollisen, niin lopulta se saattaa tulla syöneeksi pois jopa omat henkilöihahmonsansa.

Pilvikartasto (Cloud Atlas, 2004) on englantilaisen David Mitchellin kolmas romaani, hänen mittavin teoksensa tähän saakka.

Laajalti on ihasteltu sen rakennetta, ja virtuoosinen se onkin, ikään kuin kirjallisuuksista rakennettu dominopalikoiden ketju joka lähtee kaatumaan yhtä aikaa alusta ja lopusta ja jättää keskimmäisen palasen pystyyn.

Romaanissa ketju lähtee liikkeelle 1800-luvun puolivälistä amerikkalaisen lakimiehen Adam Ewingin Tyynenmeren matkapäiväkirjalla, jonka seuraavassa kertomuksessa lukee 1930-luvun Belgiassa englantilainen säveltäjä Robert Frobisher, joka kirjoittaa kirjeitä, jotka löytää 70-luvun USA:ssa toimittaja Luisa Rey. Näin jatkuu läpi kuuden ajan, lajityypin, päähenkilön ja kesken katkeavan tarinan aina vuosisataisen tulevaisuuden Havaijille, jossa muutamia pieniä heimoyhteisöjä elää länsimaitten perikadon jälkeen. Sitten kehä lähtee kiertymään alkuun, ja tarinat saavat ratkaisunsa.

Vastaanotto kritiikeissä on vihjannut, että Pilvikartaston kompositiossa on kyse ennen kaikkea teknisestä tour de forcesta, virtuositeetin esittelystä yksinkertaisesti siksi, että niin voi tehdä. Kuitenkin rakenteen merkitys on syvempi: romaanin ajallisuus liikaahtaa jonkin lineaarisen hahmottamisen ulkopuolelle. Rakenteen muuttua myös karakterisaation perustaa, henkilöihahmojen koko olemisen tapaa.

Kun Robert Frobisher lukee Adam Ewingin päiväkirjan, Ewing häviää romaanin todellisuudesta henkilöihahmona ja muuttuu kirjalliseksi konstruktioksi. Frobisher toteaa jopa, että "matkapäiväkirjan aitoudessa on jotain hämärää". Väärennettyinä tai ei, itse Ewingin kirjoitus kuitenkin säilyy, samoin se fyysinen objekti, kirja välittäjänä, jonka merkeistä kertomus kootaan aina uudestaan.

Mitchell on näet erehtynyt kun hän sanoo teoksestaan, että "ideat ovat hienoja, mutta ilman henkilöitä joihin ne kiinnittää tarina jää rammaksi". Sillä Pilvikartaston pääosassa eivät ensinkään ole ihmiset vaan kertomusten viestinviejät, päiväkirja puhki kuluneine sidoksineen, kellastunut kirjenippu, romaanin käsikirjoitus, digitalisoitu elokuva, "oratio-taltio", eräänlainen futuristinen multimediatallennusväline sekä lopulta, kenties kestävimpanä kaikista, alkumyyttien paluuna, suullisen tarinankerronnan taito. Romaanissa kertomusten kulkua aikakausia pitkin seurataan senkin jälkeen, kun niitten henkilöt ovat jo kuolleet. Ne ylittävät inhimillisen sfäärin, niissä on jumaluuden aavistus.

Niinpä, kun säveltäjä Frobisher on saanut valmiiksi mestariteoksensa Pilvikartastosekseton, hän käy kuolemaansa tietäen, että kertomus ei ole ohi vaikka se päättyy eikä

aika koskaan lopullinen. Se tulee takaisin alkuunsa ikuisena paluuna, kiertää kehää Nietzschen gramofonilevyn urassa:

”Ihmiset ovat rivoja. Haluaisin mieluummin olla musiikkia kuin letkumassaa, joka puristaa puolikiinteitä aineita ympäri itseään joitakin vuosikymmeniä ennen kuin rupeaa vuotamaan niin pahasti että lakkaa toimimasta.

Luger tässä. Vielä kolmetoista minuuttia. Tunnen vavisuttavaa pelkoa, tietenkin, mutta rakauteni tähän codaan on pelkoa väkevämpi. Sähköinen väristys, että Adrianin lailla tiedän kuolevani. Ylpeyttä, että vien tämän loppuun asti. Varmuuksia. Riisu pois uskomukset, jotka kotiopettajattaret, koulut ja valtiot ovat liimanneet, ja löydät ihmisen sisimmästä lähtemättömiä totuuksia. Rooma tulee jälleen kokemaan rappion ja tuhon, Cortés purjehtii jälleen ja Ewing tekee myöhemmin samoin, Adrian tullaan taas räjäyttämään kappaleiksi, sinä ja minä nukumme jälleen Korsikan tähtien alla, minä saavun taas Bruggeen, rakastun taas Evaan ja lakkaan rakastamasta, sinä luet taas tämän kirjeen, aurinko kylmenee jälleen, Nietzschen gramofonilevy. Kun se päättyy, Vanha kehno panee sen pyörimään aina uudelleen, iankaikkisesti.

Aika ei voi tunkeutua tähän sapattilepoon. Me emme pysy kauan kuolleina. Kun Lugerini päästää minut menemään, seuraava syntymäni koittaa yhden sydämenlyönnin päästä. Kolmentoista vuoden kuluttua tästä päivästä me tapaamme taas Greshamissa, kymmenen vuotta myöhemmin minä olen taas tässä samassa huoneessa, pitelen tätä samaa asetta, kirjoitan tätä samaa kirjettä, päättäväisyyteni yhtä täydellinen kuin monipäinen sekstettoni. Sellaiset elegantit varmuudet lohduttavat minua.”

Mitchell on usein antanut henkilöidensä kulkea teoksesta toiseen. Robert Frobisherin intohimon hämärä kohde Eva tavataan uudelleen tekijän uusimmassa, *Black Swan Green* -romaanissa. Siinä myös kuunnellaan Pilvikartasto-sekstettoa. Vielä on kuitenkin kirjoittamatta se teos, jossa Pilvikartasto olisi mukana itsenään, joku lukisi sitä kirjana ja loisi siitä jatkuvan kertomuksen merkin, joka on alati ajan ulkopuolella.